

*Валентина Романова, запрошений лектор кафедри політології Національного університету «Києво-Могилянська академія»*

### ***Інтерпретація ключових принципів політики регіонального розвитку ЄС в сучасних умовах: попередні висновки для України***

Під час пандемії, карантинних обмежень та пов'язаної із цим невизначеності, ЄС та країни-члени ЄС ухвалювали рішення, які позначалися на регіональному розвитку. Найближчим часом варто очікувати на подальші комплексні рішення, із збільшенням наголосу на стійкості регіонів, а також на соціальній і територіальній згуртованості ЄС. Такий висновок можна зробити на основі тематичних досліджень і презентацій Європейської Комісії, Комітету Регіонів, а також Організації економічного співробітництва і розвитку. Факти, представлені у цих доповідях, свідчать:

- мапа епідеміологічних наслідків пандемії в регіонах ЄС і мапа економічних наслідків у таких самих регіонах значною мірою відрізняються між собою;
- незалежно від ступеню (де)централізації, у країнах-членах ЄС є значні регіональні відмінності доступу людей до медичних установ та темпів зміни економічної активності;
- є виклики тренду урбанізації: з одного боку, у містах темпи поширення інфекції є вищими, а з іншого боку, міста краще підготовлені до дистанційної (онлайн) активності.

Складається враження, що нові умови випробовують стійкість регіонів: здатність регіональних та місцевих економік протистояти загрозам і водночас розвиватися, адаптуючись до нових умов.

Серед факторів, які обумовлюють стійкість регіонів, додаткової ваги набуває саме фактор співпраці між різними рівнями врядування, тобто ефективність та злагодженість такої співпраці.

Цікаво, що європейські дослідники відзначають особливу роль вертикальної координації органів врядування різних рівнів. Це пояснюється не тільки тим, що центральний уряд ухвалює рішення, зокрема щодо регіонального розвитку, а місцева влада впроваджує їх в життя. Також вертикальна координація передбачає активну позицію місцевої влади щодо вироблення ініціатив для забезпечення потреб мешканців громад і розкриття потенціалу місцевого розвитку.

Роль місцевої влади у подоланні вразливості і підвищенні стійкості залежить від обсягу повноважень і ресурсів. Щодо ресурсів, то є очікування, що надходження до місцевих бюджетів може відчутно скоротитися через зниження економічної активності. У свою чергу, це може призвести до зменшення видатків на публічне інвестування у надання послуг та реалізацію проектів місцевого розвитку, тоді як є потреба збільшення такого публічного інвестування. Така ситуація посилює запит на участь органів врядування різних рівнів у координації своїх зусиль.

Водночас стає очевидною потреба переосмислення пріоритетних кроків реалізації стратегій регіонального розвитку. Насамперед це стосується пріоритетів забезпечення доступу до якісних медичних та соціальних послуг (що, у свою чергу, зачіпає дорожньо-транспортну інфраструктуру) та економічного відновлення із особливою увагою до малого і середнього бізнесу. Міжмуніципальне співробітництво стає необхідним інструментом для об'єднання ресурсів задля вирішення спільних завдань. Для подолання відмінностей розвитку міських та сільських територій потрібне впровадження цифрових технологій у забезпеченні публічних послуг та створенні умов для відновлення економічної активності.

#### **Які попередні висновки можна зробити Україні?**

Треба вітати розширене трактування спроможності громад за рахунок врахування спроможності до економічного розвитку, адже це виявилось вчасним кроком. Водночас за нових умов спроможність громад до надання публічних послуг та до місцевого розвитку

значною мірою визначатиметься темпами їх диджиталізації, і тут мається на увазі у т.ч. доступ громад до державних реєстрів даних.

Безальтернативним інструментом стає дотепер недооцінений інструмент міжмуніципального співробітництва. Це стає особливо важливим з огляду на очікувану реорганізацію влади районного рівня, потребу підвищення готовності громад до вирішення спільних для низки сусідніх муніципалітетів викликів, а також до готовності виконувати відповідні функції після розмежування повноважень районів та громад.

Під час бюджетного планування треба зупинити спроби економії на розвитку (на регіональному розвитку) аби попередити фрагментацію соціального та територіального простору держави, тобто уникнути деінтеграційних імпульсів.

Отже, нові умови накладають відбиток на пріоритети розвитку як окремих громад, так і країни в цілому. Це означає потребу врахування під час підготовки плану заходів із реалізації ДСРР – 2027 та стратегій регіонального розвитку.